

NŐK VILÁGA.

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY MELLÉKLAJPA.

FŐMUNKATÁRSOK: FANGHNÉ GYUJTÓ IZABELLA, PERCZELNÉ
KOZMA FLÓRA, RAFFAJ IRMA.

A Dávid Ferencz Egyletről.

— Felolvasta Mikó Dezsőné a Dávid Ferencz Estélyen Abrudbányán. —

Igen tisztelt Közönség!

Szokatlan és merész az a vállalat, melynek teljesítése elől bárha akartam is, de kitérni nem tudtam.

Szokatlan, mert itt első eset az, hogy nő üljön az olvasó asztal mellé s vállalkozzék arra, hogy új dologról, tárgyról, vagy eszméről értekezék. Még a czim, a mely alatt a tisztelt közönség elé léptem, is új; kerete, munkaköre és czélja is ismeretlen. Épen ezért, ha egy vagy más irányban a várakozást ki nem elégíthetném, nekem a kezdőnek adassék elnézés.

Tárgyamtól nagyon messze eltérni nem szeretnék, de hogy a Dávid Ferencz Egylet lételének jogszerűségét igazoljam s az ilyen egyleteknek fontossága mellett nyilatkozhassam, rámutatok arra, hogy társulás nélkül ugy az anyagi, mint a szellemi mozgató erők kerekéi megkötvék, s az emberiség haladása is megállitva.

Mi volt hazánk addig, míg Széchenyi István egész erejét latba vetve — nem küzdött a társulásért, míg az első Casinóval a nemzet színe javát nem egyesítette; hol volt a tudás, míg a szellemi erők öszpontosításáért a magyar tudományos Akadémia létesítve nem lett? Miért szaporodnának a különböző czimű egyletek, ha bebizonyított tény nem igazolná azoknak jótékony hatását? A keresztény vallás keretében is, ha a társulás szükségtelen volna, nem alakultak volna bizonyos kivivandó czélokért a felekezetek. Hogy a tudomány, a haladás zaszlója alatt, a vallásosság benső érzésektől kisérve mai magaslataikra emelkedtek, ennek a társulás volt erőt adó eleme.

Ha ugy a társadalomban, a nemzeti eszmék fejlesztéséhez, mint az egyházakban a vallásos élet fellendítéséhez több és több erő vonatik be, más meg más alakban formálódik a társadalom, jobb és jobb lesz a közerkölcs. A közerkölcsnek javítása, a nélkülözhetőeknek mellözése, a szegények felsegélése, a betegek gyógyítása, a műveltségnek nagyobb keretben való mozgatása,

s még a nemzeti fejlődés is, vagy szóval minden szép és jó egyesülése, társulás által érhetőek el — közelíthetők meg. A Dávid Ferencz Egylet előtt is nemes cél áll, ez is szolgálatában áll a szépnek és jónak, az erénynek és erkölcsnek.

Mig ennek rövid fejtegetésére rátérnék, mert a czimbe felvett Dávid Ferencz név is sokak előtt ismeretlen, legyen szabad a névnek ismertetésével, e nevet viselő férfiúnak dióhéjban élettörténetét előadnom.

Az unitáriusok e névhez ragaszkodnak, s ez egyetlen Egyletök nevét is névhez fűzték, mert hitök, vallásuk letéteményese Dávid Ferencz volt.

Dávid Ferencz a 16-ik század elején 1510 ben született Kolozsvárt. Szülői egyszerű polgár emberek voltak, kiket a család fentartás gondjai között a tiszta vallásosság, mint a legdrágább lelki tulajdonság vezetett.

Ennek tulajdonítható az is, hogy a minden szépre fogékony keblü gyermek egész életét a vallás mezején a hit javítására szentelte. Gyermek koráról, miután önélet rajzát ő maga sem írta meg — keveset tudunk, így gyermek és ifju koráról, mig felsőbb tanulmányainak folytatására Gyulafehérvárra át nem megy, nem szólhatunk. Hogy szülői csizmadia mesterséggel foglalkoztak, ezt is onnan tudjuk, hogy a hitvitáknál szemére lett vetve, hogy vargának volt a gyermeke. Hogy felsőbb tanulmányait folytathatta, ezt inkább — habár szorgalmával ki is érdemelte, az anyagiakban támogató jó akaróknak köszönhetette. Ilynemű támogatások mellett mehett Németországba is 1545-ben. Wittenberg központtal itt három évet töltött. Itt ismerkedett azokkal a mozgalmakkal, melyeket Luther, Kálvin, Zwingli és Melanchton a vallás ujtás terén kifejtettek. Tényleges részt ott a mozgalmakban nem vett, sőt hazatérése után is — habár ingadozott — még is megmaradt a régi hit mellett. Kineveztetett a beszterczei róm. kath. gymnasium igazgatójává, később — mert a szabad gondolkozók tábora felé hajlott, péterlaki plébános lett, honnan érdemei elismeréséért a kolozsváriak választották meg első papjokká.

Az országgyűlési hitviták tanúsításai szerint az egész ország figyelmét magára vonta s a mint meggyőződése tisztult, ugy haladt elébb. A lutheránusokhoz csatlakozva, azoknak lett püspökévé; később a Kálvin követői tették vezérökké, őt választották püspöküknek s bárha ugy az előbbi, mint a második állása abban az időben elég szép dacoratumata volt, egyiknél sem maradt meg — követte meggyőződését — kutatásai arra a hitre vezették, melyről az akkori fejedelmet János Zsigmondot is meggyőzte, s a melyet az unitáriusok ma is hisznek, hogy

Egy az Isten! Hitvitákkal nem foglalkozom, mint az unitáriusok, úgy magam is becsülöm mindenkinek meggyőződését, s az embert nem a hitéről, hanem emberségéről itélem meg. Dávid Ferencz hitéért halt meg s helye van azok között, kik a halhatatlanok Pantheonában az emberiség emlékezetében örökre helyet foglalhatnak.

Sírhelye ismeretlen, jeltelen; az unitáriusok szomorú emléke Déva vára, mert itt halt meg hitéért sötét börtönében.

Hogy Dávid Ferencz vallását három izben változtatta meg, ezt, valamint származását többször vetették szemére. Azzal azonban nem vádolhatták, hogy talán világi érdekhatalomban való emelkedési vágy, vagy önérdek lettek volna indító okai, mert az ágostai lutheránus vallásu, avagy a Kálvin vallásnak püspöksége is elég magas állás volt s ha csak rang után való sovárgás lett volna becsvágya, ezekkel már azt, a mit protentáns ember elérhetett a papi pályán akkor, vagy elérhet ma is, elérte. Tisztán a szentírás, a Jézus mélységes tanításai s azok az igazságok, melyeknek újabb és újabb vizsgálásából újabb meggyőzödésekert szerzett, voltak az indító okok arra, hogy a keblében támadt hielveket kövesse, sőt hogy azok meggyőző érveivel másokat is újabb hitnézetekre vezessen. Ha őt nem a meggyőződés vezette volna, akkor halálos ítéletét is megváltoztatta volna, mert csak ez volt a fejedelem kívánsága is, hogy az „egy istenség“ hitét tagadja meg s szabadsága biztosítva lesz. Ez nem tette, mert előtte állott az evangéliumi figyelmeztetés: „Tudakozzatok az írásokat“ s az Idvezítőnek tanítványaihoz intézett utasítás: „Mindeneket megvizsgáljatok s a mi jó, azt megtartsátok.“

És most lássuk, mi a célja a Dávid Ferencz Egyletnek?

Első helyen egyesítése azoknak unitáriusoknak, kiknek lelkük fogékony a humanizmusra s magába ölelni mindazokat, kik minden szépre kiható cselekedetek teljesítésére vallásos érzések által hivatva érzik magukat. Ébresztetni, ébren tartani a jó cselekedetre való hajlamot hol a vallásosság lazul, ott visszatérlni az igazhoz a tévelygőt.

A Dávid Ferencz Egylet egy havi lapot ad ki, ennek munkásait nem az anyagi érdek vezérli, ebben más hitfelekezet meggyőződését nem támadják, saját védelmükre is szeretettel hozzák fel az érveket.

Ez az egylet addig is, míg anyagiakban gyarapodnék, ellátja a confirmálókat emlékkönyvekkel, a szegénysorsu tanulókat segélyezi s a bibliát közkézre adja; szóval az élet sivár mezején, ennek pusztáin üditő forrásokat fakaszt, a hitetlent Istenhez igyekszik vezérelni.

Nem zárja ki maga kebeléből a nőket, sőt alapszabályai szerint még a választmányi tagok számában is fele helyet ad a nők részére.

Czélja, nemcsak a maga hitvallását ismertetni, de a közmívelődéshez hozzájárulni, a valódi keresztényeknek kellemes órákat szerezeni, a köznépet az erkölcsi bukástól, mértékletlen élettől megóvni. A vallási türelmetlenséget csökkenteni s testi szeretet melegével az eltérő véleményüket is egymáshoz közelebb hozni.

Ezuttal tisztelt közönség! ezeknek ismertetése volt czélom, hiszem, hogy mint kezdő uttörő, két irányu szolgálatot tettem; s ha ezekben talán fogyatkozások volnának, én azokért a kritikát is szívesen fogadom.

Rövid keretű felhívásomban végre is a nőkhöz szólva, őket hívom fel arra, hogy a vallásosságot, mint minden nemes és eszményi dolognak alapját ápoljuk, neveljük, ébresztgessük, mert bizony korunkban, midőn a hitbuzgóság napról-napra csökken, nem lehetünk e nélkül elég erősek arra, hogy különben jobb idők következzenek utódainkra.

Hit, remény és szeretet! ez a mi kincsünk, ezt pedig csak a vallás teszi tartóssá, állandóvá.

Japánról.

Fanghné Gyujtó Izabella felolvasása a Dávid Ferencz Egyletben Kolozsvárt márczius 6 án.

Még mielőtt hire lett volna a japán-orosz háborúnak, elhatároztam, hogyha a felolvasás sora a Dávid Ferencz Egyletben reám kerül, Japánt választom tárgyául.

Az utóbbi időben sokat elvastam erről a kis meseországról, a mely kisebb, nagyobb szigeteivel maga is csak olyan viszonyban áll Ázsia roppant területeihez, mint holmi kis japáni disztárgy a szalonhoz, melynek az asztalát ékiti. Ezek az olvasmányok nagyban felköltötték érdeklődésemet ama nép iránt, a mely ősrégi civilizációjával, sajtóságos szokásaival, rendkívüli szorgalmával, műizlésével az újabb civilizációra való törekvésével, annyira érdemessé tette magát arra, hogy a gondolkodó ember vele foglalkozzék.

Természetes, hogy az újabb események csak még növelték ezt az érdeklődést. Az a csepp ország, maroknyi népség, szembe mer állani a hatalmas északi kolosszussal, két világrész legóriásibb birodalmával! Sőt nemcsak, hogy szembeszállt vele, de több versen diadalmas győzelmet is aratott ellenében, hát

nem csudálatra méltó tény-e ez? Persze, a hadi szerencse fájdalom! nagyon változandó. Azóta őket is érte veszteség s hogy mi lesz a végső kimenetel, az a jövő titka, bár alig hihető, hogy Japán minden igyekezetével, hősiességével oly roppant erő ellenében soká meg tudja állani a helyét. No de majd meglátjuk, addig is azt kívánjuk, segítse Isten őket.

A mint mindenki tudja, a japánok nagyban törekeshnek az újabbkori, európai civilizációra. A mióta Ito marquis a mostani miniszterelnök, a japán Bismark, a mint sokan nevezik, élete veszélyeztetésével átlépte hazája határait, amit megtenni még pár évtizeddel ezelőtt halálos büntetéssel járt, sokat változtak a viszonyok. Újabb uralkodók fölvilágosodottabb eszmékre ébredtek és azóta sok japán ifju siet Európába, hogy magát a tudomány különböző ágaiban európai módszer szerint kiképezze

Ez az Ito marquis volt az, a ki, miután a sok reá mért üldöztetéstől szabadult, európai rendszer szerint újra szervezte a katonaságot s ha Japán a csatatéren győzelmet arat, azt csakis ennek a merész, önfeláldozó fiának fogja köszönhetni.

Csakhogy — a mint ez már lenni szokott — a modern civilizációval háttérbe szorult a régi, az eredeti, lekopnak a nemzeti sajátosságok, s az utas, ha valódi, ősrégi japáni életet akar látni, azt az ország belsejében kell keresnie, mert a partok közelében már nagyon észrevehetőek az új eszmék, az európai szokások után való törekvéseknek a nyomai. Vasutak futnak az ország belsejébe, telefon- és telegráfálózatok szelik át a levegőt, főbb városokban modern házak egész utcákat képeznek s bár szépeknek, eredetieknek nem mondhatók és költőiségben messze hátramaradnak az eredeti, felkunkorodó fedelű faházikóktól, a milyeneket kínai és japáni rajzokon, findzsákon, vázákon mindenütt láthatunk. czélszerűségben messze túlszárnyalják ezeket.

Vallási tekintetben is nagyon kezdenek hajlani az új eszmék felé. A műveltségre törekvő japáni gondolatvilágát már nem elégitik ki szörnyistenségeik, melyek templomaikat lakják s a szent berkekben néhol egész csordaszámra láthatók, hanem a léleknek tetsző, szívhez szóló vallás után vágnak, amely jobban kielégítse szellemi világukat.

Katholikus missionariusok már 1547-ben jelentkeztek Japánban, szent Ferenc követői, egy csoport jezsuita hatolt be oda, és oly eredménnyel működött, hogy tizenhárom év alatt több mint 600.000 japáni tért át a keresztény hitre. De a keresztények sok üldöztetésnek voltak kitéve, sokan szenvedtek martyrhalált s így számuk egy idő múlva nagyon megapadt.

Később a protestans missionariusokra jobb napok viradtak. És utóbbi időben az unitárizmus kezd hódítani a japánok között. A mi tiszta, egyszerű vallásunk az, amely legjobban meg-
egyezik a tisztult, nemesebb eszmék iránt való lelkesedésünkkel s a mely egyenes ellentétben állván a bálványimádás misticismusával, a mely eddigi vallásuk alapját képezte, leginkább megfelel a magasztosért rajongó lelkületüknek.

Természetesen. a missioszerű mozgalom az unitárizmus felé az ámerikai unitáriusoktól indult ki. Tisztelendő Knapp állott az élére vezetőnek, a ki több társával együtt megállapította a „School of liberal Theology“ nevű (szabad theologiai iskola) intézetet, kiadott japán nyelven egy unitárius eszméket terjesztő havi folyóiratot „Shukyō, azaz Vallás“ czímen, a mely most a birodalom egyik legerőteljesebb, legolvasottabb közlönye.

Sem időm, sem terem nincs arra, hogy ezt az áldásos mozgalmat lépésről lépésre kövessem, elég legyen még annyit mondanom róla, hogy jelenleg hét unitárius predikátor él Japánban. Kivéve az elnököt és a titkárt, mindenik ingyen teljesíti ezt a hivatását, mert valamennyi más hivatali állást tölt be és csak szabad óráit áldozhatja vallásos missiójának. Tokióban rendes vasárnapi istentiszteletet tartanak, napjában kétszer az egyesületi teremben, melyet zsufolásig megtölt a hívők serege, a mely mély áhitattal lesi a szent ígét, a tiszta vallás tanait a szónok ajkairól.

Most még nincs templomunk, orgonánk, melynek a szava bizonyly nagy hatással lenne a hallgatóságra, csak egy harmonium tölti be a zenei részt, melyen egy urnő játszik zsolnárokat és más egyházi zenét.

De Isten segedelmével és az ámerikaiak hozzájárulásával, lesz az is majd, hogy nagyobb számban fogadhassa magába azokat, a kik a tiszta, igaz vallás tanait óhajtják vallani. Már benszülött papjaink is vannak Tokióban Hirai és Murai, a kik saját nyelvükön hirdetik az új vallást.

Jelenleg még nagyban uralkodik Japánban a három fő vallás a shintoista, konfucionista és budhista, rengeteg sok és fényes templomot emeltek tiszteletükre, magában a szent városban, Kiotóban 3000-nél több templom van s még folyton építenek újakat. Ujabban ebben a budhista vallás legfőbb fészkeben Kiotóban is tartottak a buzgó unitáriusok összejöveteleket, felolvasásokat, szónoklatokat s a hallgatók száma, ugy az intelligencia, mint a népköréből napról-napra szaporodik. De vannak rendkívüli fénynyel és művészettel kiállított templomok, a melyek körül elpusztultak a városok, a mi, tekintve a fából, papírból épült házacskákat, épen nem csoda.

Ezeket a nép csakis évente egyszer, a főisten ünnepén keresi fel, különben csakis idegenek, utazók előtt nyílnak fel kapuik, a kik nagy utánjárással, magasabb pártfogással szerezhetnek engedélyt a megtekintésükre.

Ezek a rengeteg értéket és műkincseket magukban rejtő kolosszális épületek is csak fából vannak, melyet a nedves talaj, az erdők árnyékának a káros hatásától csak az oly nevezetes, eddig az egész világon páratlanul álló japáni lakk ment meg ideig oráig a pusztulástól.

De a penész máris sok helyen megkezdte ezeknek a remekműveknek az alapfalait, csak idő kérdése, mikor omlanak össze a büszke épületek, romjaik alá temetve nemcsak a bennük lakozó szörnyüség, hétérczu, százkaru, torzalaku bálványokat, hanem a már idejét multa sötétségből, korlátoltságból táplálkozó vallásokat is.

A romok közül kikerülő rendkívüli mennyiségű kincs, arany, drágakő majd módot nyújt a felvilágosultságra törekvő népnek nemcsak arra, hogy a tisztultabb vallásnak, a nemesebb hittanoknak szerény hajlékokat építsen, hanem, hogy az abban tanult keresztény tanokat is érvényesítse a felebaráti szeretet nevében, a melynek gyakorlása nem igen tartozik a japáni nép erényei közé. Mert sehol annyi szegénységet, nyomort nem lehet láni, annyi fény, annyi gazdagság mellett, mint épen Japánban.

De ha már képzeletünkben felépítettük a magasab felfogásért lelkesülő jövőndő Japánt, nézzünk körül egy kissé a maiban, a mely helyenként még nagyon emlékeztet a multira, és eredeti szokásaival, építkezésével, öltözködésével rendkívül sok érdekes tárgyat tár fel az idegen előtt.

Az ország fekvése, éghajlata sokban hasonló a miénkhez. Termékeny völgyek, erdős hegylánczok között, csakhogy, mivel a talaj nagyon nedves, igen alkalmas a rizstermelésre. A tele enyhébb, a nyara forróbb, de össze, tavassza a nedvesség következtében meglehetősen hűvös és különösen az őszi a maga ködével, érzékeny hűvösséget okoz. A hegyei nem magasak, egyetlen kiemelkedő hegycsúcsuk a Fuzigama az egész nép büszkeségének tárgya, látható is minden legkisebb japáni rajzon, ott pompázik az utolsó egyszerű findzsa diszitményei között, szentuek tartják és tövében áll az őshit legpompásabb temploma.

Ez már a sziget belsejében van, a hova még nem vezet vasut, a hova csak lihegő dzsinek által rohamlépésben vont, egy embernek való kis kocsikon lehet jutni.

Ez a kis alkalmatosság, ez az ember által vont riksa Japánnak egyik — nem lehet mondani, hogy épen szabadelvű — de

érdekes sajátsága. Az egyik ember benn a kocsiiban, a másik igavonó állat helyett belefogva! . . . hát lehet-e ennél ember és ember között nagyobb különbséget elképzelni.

És az ilyen kuliktól, vagy dzsinektől hemzseg minden kitérő, vasuti pályaudvar. Vetélkedve tolakodnak az idegen köré, mint Egyiptomban a számárhajcsárok, csak hogy míg ezek állataik jó tulajdonságait zengik, a mások a saját erejüket, mellkasuk domborúságát, lábaik rugékonyságát magasztalják, s ezt bizonygatva, csattanósakat ütnek a czombjukra.

Az idegen végre megalkuszik, ami az árak bámulatos olcsóságát tekintve, nem is oly nehéz, ha rövidebb az útja, egy, ha távolabb, két dzsint fogad, a kik aztán váltakozva, vágatva száguldanak vele utczákon, tereken, hidakon, folyókon át, hegynek fel, hegynek le, még lépcsőn is fölfelé, hogy az ilyesmihez nem szokott utas azt hiszi, pozdorjává törve érkezik az útja céljához.

És nemcsak városban hordozzák az embert ezek az emberi bérfogatok, hanem messze az ország belsejébe, napi járóföldre, jó, rossz uton, sárban, kövek között, fáradhatatlanul, csak aitkán megszusszauva, hogy arczokról, ziháló mellükről a verejtéket letörüljék.

(Vége köv.)

Könyveinkről.

(Folytatás.)

Más urvacsorai beszédek alkalmával ezeket mondja Derzsi Jézusról: „Ő egy valódi *jellem* volt, kiben bűn nem találtatott; *emberbarát*, ki szeretetébe ölelte az ember-világot, . . . *tanító* volt ő, figyelmeztetve, oktatva és nevelve az embereket . . . *Művész* volt ő, láthatóvá varázsolván a lelki természet elrejtett titkait . . . *Költő* volt ő, prófétai dalnok, ihletve a *geniusztól*, s ez ihletés alatt szívtől-szívhez szólva. „És ajakán meg nem szünet a dal, zenge későn, zenge virradattal. Hangjain a szellem égbe hágott. S átteremté a viselt világot.“ „Ha pedig a boldogságot dallá, a boldogság maga megsokallá: Ismeretlen vágyak keltek benne. Mintha önmagára irigy lenne,“ „Szóval *ember* volt ő, *valódi* ember . . . “

„Mily szép volt az ő élete“ mondja másutt Derzsi. »*Eszmékért* élt: mik zengő sorokban mozdulnak önként; mint éber madár, mely éjjente dall sötétes néma árnyval borítja énekét.“

Ilyen a mi „poézis nélküli“ Jézusunk, *ilyenek* a mi „rideg“ szónokaink.

Lám, ha a nagyvilág nem veszi észre, hogy a régi Jézus-alakok lassanként színöket, hatásukat, tekintélyüket veszítve, *évről évre hanyatlanak és avunak*, gondoskodik ime a *legkisebb** egyház arról, hogy az övét időről-időre emelve, tökéletesítve, idealizálva, *minden időkre biztosítva* — a kereszténység örök dicsőségére és az emberiség emelésére.

Ha Derzsi költői magaslaton álló, valóban ideálisan szép irodalmi termékei után elővesszük *Simén Domokos* két híres munkáját: a „Szentháromság történetét“ és az „Evangeliumi csodák“-at, melyek a *legreálisabb* alapon *kézzelfoghatóan* bizonyítják a mi egyszerű tanainknak észszerűségét, akkor épen e két *különböző* modorban irt és mégis egyet kifejező munkálkodás által bizonyosodunk meg legjobban a vallásunkban rejlő rendkívüli erőről és igazságról.

Nőknek kissé komoly és nehéz olvasmány a nevezett két munka, hanem rettenetesen kár, hogy az orthodox theologusok nem folyamodnak hozzájuk, mert a két remek mű valószínűleg *könnyebben* és hamarabb oldaná meg azokat a fejtörő problémákat, gordiusi csomókat, melyekkel az orthodox theologia még most is, véres verejtéket izzadva, birkózik. Valóságos gyönyörűség a tömérdek nyomós és logikus levelet olvasni, melyek szinte egymásra vannak halmozva, s bár kérlelhetetlen kézzel egyenként teszik tönkre a dogmákat és csodákat, egyuttal gyönyörűen domborítják ki az azokban rejlő lelki igazságokat. S míg szinte hallani véljük a zuhanást, a mint halomra dül a tömérdek — évezredekén át tartogatott — ész-ellenes hagyomány, azalatt szemlátomást növekedik előttünk Jézus fenséges *valódi* evangéliuma.

Olyanforma érzés fog el bennünket, mint mikor gyermekkorunkban mesekönyvünkben egy-egy megkövesedett, elátkozott fündérkert „varázsütésre“ megelevenedik lelki szemeink előtt és levetkőzve a merev turkot, a benne levő virágok: *élő* növények újból hatni és illatozni kezdenek képzeletünkben.

A ki élvezetet és megkönnyebülést talál egy-egy igazság felszínre jövetelén, az ne mulassza el Simén „romboló“ munkáit elolvasni, mert ezeknek korszakalkotó voltát még protestans testvéreink is elismerik.

Nem kaphatok bele a részletezésbe, mert a mellett, hogy nőknek kissé fárasztó és száraz dolog lenne, egyik idézés vonná maga után a másikat, miután csak úgy van értelme Simén nagy munkáit ismertetni, ha csodatételről-csodatételre térünk s egy-

* „Krisztus tagadó“-nak nevezett.

másután rántjuk le róluk a leplet, bemutatva mindegyik után a burokból kifejtett keresztrény igazságot.

Csak mutatónak jelzem a „Kánai menyegző“ gyönyörű magyarázatát. A „viz“ ama iz és erő nélküli ital: a törvény pusztábetűi, melyhez vissza-vissza tér az emberiség, midőn „elfogy a bora“, a magasabb szellemi élet. Jézus ezt a vizet változtatta ama tartalmas, erőteljes „borrá“: az ő magasztos életfelfogásává, mely az irás szerint „jobb az eddig ivott bornál“, s ez által helyreállítja azt az ünnepi örömet, a melyet az Isten országát jelképező „menyegzőn“ a szellemi élet hiánya megzavart és lehangolt

Rögtön *bizonyít* is utána: Máté 9. 17. Mark. 2. 22. Luk. 5. 37. 38. Az evangeliumot *új borhoz* hasonlítják. Máté 26. 28. 29. Mark. 14. 24. 25. Luk. 22. 18. 20. a bort az Isten országában való lelki vendégség jelképéül mondja és Máté 22. 2. 25. 1. 5. 6. részeiben Jézus a menyországot *menyegzőhöz* hasonlítja.

De hogy Simén komoly nagy lelkében mennyi egészséges humor lakozhatott, mutatja a többek között az is, hogy a trinitáriusok ama „nyomós“ érvükre, hogy Isten maga bizonyítja, hogy *több személyű*, mondván: „*teremtsünk* embert“ . . . egész komolyan czírálja ellenérvül: »*Mi* első Ferencz József isten kegyelméből . . . stb.“

Szóval én — szerény olvasója — az ő elköltözött nagy szelleme előtt kegyelettel hajlok meg és az ő remek vallomásával végzem be mai közleményemet: „Én erősen ragaszkodom az unitarizmusához, mint oly *magaslathoz*, a honnan *mások* nézeteit be lehet látni . . .“

Perczelné Kozma Flóra.

(Folyt. köv.)

Miss Sullivan,

egy siket-néma-vak leány tanítója.

— Felolvastatott Kolozsvárt a Dávid Ferencz Egyesület felolvasó gyűlésén, 1904. február 7-én. —

Van tudomásunk az evangéliumból arról, hogy Jézus a vakok látását visszaadta, azt is megírta a Máté evangéliuma, hogy Jézus a tanítványokra a magáéhoz hasonló erőt ruházott, mellyel gyógyíthattak s az akkori fölfogás szerint csodákat is mivelhettek. De arról még csak nem is jósolnak sem a proféták, sem az evangéliumok, ami a XIX. százban megtörtént, hogy két leány, akik elveszítették volt látásukat, hallásukat és beszédjüket, megtanult

mindent, amit éperzékü emberek tudnak. Mindkét leány a rohamosan haladó Észak-Ámerika szülöttje volt, az egyik Bridgman Laura, a másik Keller Helén. Bridgman L. 1829. dec. 21-én született és Dr. Howenak köszönhetette, hogy megszabadult, legalább a lelki vakságtól. Ez a tudós és nagyhitű férfiú humánus érzéstől indítva kezdett foglalkozni Bridgman Laurával 3 éves korában. Abból a föltevésből indult ki, hogy a vakok és siketek is ugyanolyan lelki tehetségekkel vannak ellátva, amilyennel az ép érzékűek. Domboru nyomásu betűkről a tappintás segítségével kezdette tanítani. A szavakat kéznél levő tárgyakkal azonosította, éppen úgy, mint a hogy az ép érzékűekkel bánunk el a szemléltető tárgyak segítségével. Meggyőződött, hogy ezen az uton a siket-vaknak meglehet tanítani a nyelvet. Olyannak tekintette, amilyen a kis gyermek, mielőtt beszélni megtanul. A siket-némáknál már alkalmazott tanítási módot kísérelte meg a siket-néma-vak leánynál. Mint szaktudós a tudományos kutatás aprólékos pontosságával járt el. Minden lépést, minden kísérletet pontosan följegyzett. Rendkívüli szolgálatot tett a tudománynak, tanítványával pedig elérte, hogy nagyon sok ismeretet szerzett és nagy dolgokat mivelt.

A Keller Helén tanítója Miss Sullivan maga is több évig vak volt, a vakok bostoni intézetében tanult, tehát járt a sűrű sötétség gyászos birodalmában. Gyermeki ésszel, de annál érzékenyebb szívvvel átszenvedte minden fájdalmát a világosság nélküli életnek. De rajta a gondviselő Isten könyörült. Ő visszanyerte látását, s ekkor már teljes erővel folytatta tanulását.

Amikor Miss Sullivan újból látni kezdett, éppen akkor veszett el látása és hallása is örökre, visszahozhatatlanul, egy kedves kis leánynak, Keller Helénnek Tuscumbiában É. Á. déli részében. A gondviselés a kis leányt éppen az ő kezére bízta 1887-ben, akkor, amikor ő már pályát végzett, okos, érett, 21 éves nagy leány volt.

Mínt hogy csodálatra méltó tanítványa életrajzát a magyar közönség meglepő érdeklődéssel éppen most olvassa,* időszerűnek tartom bemutítani ezt a nagy mestert, aki ugyanazt mivelt és miveli, amit hajdan Jézus és a tanítványai mivelték: a vaknak látást, a siketnek hallást s a némának beszélő ajakat varázsolt.

Keller Helént a XIX-ik száz legnagyobb hőiséhez Napoleonhoz hasonlították. Ezt a dicsőséget Miss Sullivan is megérdemli, mert ő hódította meg Helént, ő nyitotta föl lelki szemét, ő tette emberré, boldoggá, íróvá, ő nyitotta meg ajakát, ő vezette be ebbe a nagy világba oly annyira, hogy még ez a mi szerencsétlen országunk is megjelent lelki szeméi előtt, sőt megnyerte rokonszenvét.

* A Vasárnapi Ujság közli a regénytárczában.

Miss Sullivan 1889-ban végezte a bostoni Perkins intézetet. Ekkor folyamodott a Keller Helén atyja az intézet igazgatóságához leánya mellé tanítóért. Az igazgató Miss Sullivant ajánlotta, mert „a legkitünőbb tehetségű leánynak tartotta.” Miss Sullivan elfogadta a megbízást, de csak egy félév múlva ment el. Ezalatt készült a nagy föladataira. Utját megegyengetté volt Bridgman Laura és mestere dr. Howe, de mégis mindent ő kellett, hogy kitaláljon és megteremtessen egyedül, segítség nélkül. Egyik messze délen levő (Tennessee) államba kellett mennie, s majdnem három évet teljesen ott töltött kis tanítványa mellett.

Midőn az első találkozás váratlan jelenetét olvassuk, szemünk könnyel telik meg a szegény kis siket-néma-vak leányért, de érdeklődésünk és rokonszenvünk a tanítót kíséri, aki csaknem lehetetlen szerepre vállakozott.

Mit mivel, mig megszerettette magát a kis vad gyermekkel, a Miss Keller önéletrajzábel láttuk egy pár vonásban.

Első, és rendkívül nehéz feladata volt, hogy megszelidítse és emberies tettekre bírja ezt az igazán neveletlen kis leányt, aki inkább hasonlított a vadmacskához, mint egy hét éves okos kis leányhoz. Nem volt neki semmi nevelése, semmi emberies szokása, úgy ett, ivott, sikoltozott, úgy futkosott, mint egy elvadult kis macska. Ha hozzá nyultak, karmolt, ha enni adtak, egyszerre mind a két kezével belemarkolt a tál közepébe. Az evőeszközt nem ismerte, a szófogadás reá nézve semmi alakjában nem létezett. Hogy is tanítson egy anya olyan gyermeket, aki se nem látja, se nem hallja, amit mondanak, de még azt sem tudja megmondani, ami neki legszükségesebb. Az ilyen gyermek szülője legfennebb könnyezni és bánkódni tud.

A Miss Sullivan két első heti munkája rendkívüli és minden órában idegrázó volt. Megkellett törni a vadmacskát s fölkellett ébreszteni a szelid gyermeket. Helén nagyon erős volt. Miss Sullivan csak egy hajszállal erősebb, pedig nagyon sokszor került dulakodásra a fegyelmezés, mert a kis leány nem akart engedelmeskedni, éppen mint a kis csikó, midőn először tesznek féket a fejére. Es ezt Miss Sullivan, a lehető legszelidebb lelkű leány kellett, hogy mivelje, ő, aki kis tanítványát úgy szerette, mint önmagát, s aki azt tűzte életfeladatául, hogy ebből a gyermekből embert formál.

A kis Helén kezdett szelidülni. Tanítója Miss Sullivan a 3-ik hétben elragadtatással írja: ma reggel kimondhatlan öröm ért. Egy csoda történt. Kis tanítványom lelkében megvillant az értelem első fénysugára és ime, minden megváltozott.

A két héttel ezelőtt még vad teremtés szelid gyermekké lett! Itt ül mellettem, mig e sorokat írom, arcza komoly és szelid s

piros gyapjufonalból szorgalmasan horgol láncszemeket. A héten tanulta meg s nagyon büszke rá. Mikor akkora volt, hogy a szobát keresztül érte volna, összefogta s nagyon boldogan ugrándozott vele és édesdeden arczához nyomta, czirogatta. Most már engedi, hogy megcsókoljam s a mikor különös jó hangulatban van, az ölembe ül egy pár perczre, de a kedveskedésemet még soha sem viszonozza. De hát az első, a döntő lépés meg volt, a kis vadoncz megtanulta az első leczkét az engedelmességből, s igáját könnyen viseli. Most már tőlem függ, hogy a gyermek lelkében ébredező szép tehetséget jól és jó irányba tereljem.

Hogy a Miss Sullivan eljárását helyesen bírálhassuk meg, tudnunk kell, hogy a szülőktől föltétlen és teljes függetlenséget követelt, s miután ezt a szülői háznál nem érvényesíthette, külön házba költözködött, a szülők beleegyezésével.

Mihelyt létrejött a barátság a tanító és tanítvány között, az okos Miss Sullivan részesítette tanítványát minden olyan mulatságban, a miben rendes gyermeknek öröme telik. Tanítványával és kis néger játszótársaival bejárták a kertet, istállókat, bajlódtak a majorsággal, keresték a fűben a pulyka és gyöngytyúk tojást. Helen nagyon jól találta magát a társaságban is, szeretett látogatóba járni, habár valószínűleg azért, mivel ott sokat ehetett.

Az anya szerette volna kimélni a tanítónőt s ajánlotta, hogy fogad a gyermek mellé egy dadát, de Miss Sullivan nem egyezett bele. Szívesen megtett tanítványáért mindent, mivel így alkalmilag nagyon könnyen és biztosan tudta tanítani új dolgokra. Négy hét alatt rávitte a gyermeket arra a nagy fölfedezésre, hogy *minden dolognak van neve*. Ekkor már oly boldog volt a gyermek, oly mohó vágygyal tanult, hogy a tanítóját csaknem minden új szóért megcsókolta.

Az első hónap eredménye arra indította Miss Sullivant, hogy a gyermeknek nem tartott rendszeres leczkéket, hanem úgy bánt el vele mint a két éves gyermekkel szokás. Így gondolkozott: lássuk, hogy tanul beszélni a két éves gyermek!? *Utánzással* — volt a felelet. A gyermeknek meg van a képessége a tanulásra s kezd is tanulni önmagától, ha arra kellő ösztönt kap. Látja mit és hogy tesznek az emberek, ő is kezdi utánozni. Hallja, hogy beszélnek, ő is kezd beszélni. De mielőtt beszélni kezdene, jóval azelőtt kezd érteni a mit neki mondanak. Miss Sullivan elhatározta, hogy éppen úgy fog beszélni a Helen kezére, a hogy beszélni szoktunk a gyermekek fülébe. Azt is elhatározta, hogy egész mondatokban fog beszélni.

Nemcsak siketek vagy némák tanítóinak, hanem általában a gyermeknevelőknek jó lesz figyelembe venni Miss Sullivannak

következő szavait: Előtte minden nevelési rendszer kezd elvesztini értékét. Nekem úgy tetszik, hogy a kik e rendszereket készítik minden gyermeket hülyének néznek, a kit meg kell tanítani gondolkodni. Meg kell engedni neki, hogy mozogjon, hadd érintsen meg mindent, hadd tépelődjék magában, hadd építsen s hadd rontson ő magának. Bizzunk a gyermekben s higyjük el, hogy az elhintett mag ki fog kelni a maga idejében.

Miss Sullivan fölhasználta a családhoz tartozókat s a barátokat is tanítványa tanítására, oly módon, hogy azokkal mindig kérdezte Heléntől: mit dolgozik, mit tanul, mivel ezzel fokozódott érdeklődése és öröme, észrevevén, hogy ő tud értekezni másokkal.

Gyönyörűen haladott előre. A harmadik hónap vége felé már így ír Miss Sullivan: Helen bámulatos gyermek, oly önként és oly mohó vágygyal tanul. Már ismer 300 szót. Rendkívüli élvezet — mondhatom — az élő lélek születését, növekedését és első gyöngye kísérleteit szemlélni. S nekem ez a kiváló előnyöm és élvezetem megvan s még azon kívül mód van nyujtva arra is, hogy ezt a jeles tehetséget ébresztgessem és irányítsam . . .

Érzékenyen panaszolja, hogy erre a nagy föladatra ő igen gyöngének érzi magát, ám de tudja azt is, hogy ennek a gyermeknek a nevelése életének egyik kimagasló eseménye fog lenni. „Azt már elhatároztam, hogy Helennek meg kell tanulni a könyv-olvasást.“

Hogy a tanulás kedves és érdekes legyen, Miss Sullivan a kis Helennel együtt a kertben rendesen egy-egy jó helyet keresett p. o. fölmászott egy nagy fára, ott letelepedtek az ágak közé, elővették az olvasó könyvet s Helén keresni kezdte melyik szót ismeri már. Volt öröm mikor egy-egy ismert szóra bukkant. Csupa játékból egy halom új szót tanult meg.

A gyermek-nevelés világában a kérdések-kérdése: *mit és hogy tanítsunk?* Mit lehet és mit helyes megmondani a gyermeknek s mit kell felelet nélkül hagyni.

Miss Sullivan rendkívüli helyzetben volt ebben a tekintetben is, mert Helen okos kicsi eszében olyan dolgok fordultak meg, a melyeket rendes gyermek természetszerűleg megismer, vagy megszkákból figyelmen kívül hagy. Miss Sullivan elhatározta, hogy nem áll utjába tanítványa gondolatainak, hanem igyekezni fog fölvilágosítani mindenről a mennyire lehetséges, de mindenről őszintén és igazán. (Ennél a pontnál a tanítók sok nevezetes kérdést találnak, a Miss Sullivan tudósításaiban, melyeknek megvitatása nevelési szempontból fölötte érdekes).

Miss Sullivan előtt mindig az lebegett, hogy a gyermek olyan dolgot tanuljon meg, a minek előtte jelentősége van. A mi őt

érdekli. A gyermektől nem kell azt kívánni, hogy — p. o. a nyelvtanulásban — olyasmivel vesződjék a minek nincsen értelme előtte. Nem ér semmit, ha a macskáról, vagy a madárról olyan mondatot szerkesztünk, a melyet nem a saját lelkéből olvas le. A fekete tábla fehér vonásai s a kézre betűzött szavak is csak akkor segítik elő a gyermeket, ha a jelek a lelkében élő szépekről szólnak, vagy valódi értelmes gondolatokat ébresztenek. Miss S. mindig természetesen beszélt Helenhez s arra szoktatta, hogy arról beszéljen vele s azt kérdezze, a mi őt érdekli s a miről valamit megakar tudni. Mikor észrevette, hogy valamit kérdezni akar, igyekezett kiségitni.

Miss Sullivant a tanítók és tudósok sokat ostromolták mondaná meg hogyan tanított meg tanítványának elvont fogalmakat, pld. a jóság, a boldogság eszméjét. Miss S. így felel, hát mi ebben a bámulni való? Hiszen könnyű megtanítani a gyermeknek mindazt a minek eszméje tisztán áll lelkében, mint akár egy tárgyé. Ha a kicsiny, nagy, jó, rossz, édes, keserű fogalma nem volna meg a gyermek lelkében nem volna mit kössön a szavakhoz, s nem is tanulná meg. Adj egy darab czukrot a gyermek szájába s mond meg neki, vagy nyomd rá kezére: *édes*, és ő azonnal összeköti a dolgot a gondolattal. Szóval a *gyermek nevelésében az a lényeges hogy ne a szót, hanem az ahhoz fűződő érzést, vagy gondolatot tanulja.*

Egy süketek-intézete meglátogatása után egy pár nevezetes észrevételt tesz Miss S. A fekete tábla be volt írva mondatokkal, valószínűleg valamely nyelvtani szabály megvilágítására. Nem tartja helyesnek különösen ha nyelvet akarunk tanítani. Szerinte a gyermeknek a természetes beszédre való hajlamát az ilyen gyakorlatok egészen elrontják. Az iskola nem nyelvtanításra való hely, különösen siketeknek nem. Hadd próbálgassa a süket a szavakat ujjaiával, hadd mondogassa éppen a hogy az ép érzékű gyermek szokta, majd a mikor eljő az ideje csinál ő a szavakból egész mondatokat. Nem szabad a gyermeki lelket a nyelvtan unalmas szabályaival gyötörni.

Helenben oly gyorsan fokozódott a tudás vágya, hogy őt nagyon nehéz lett volna megállítani a nyelvtani szabályok tisztázása kedvéért. Miss S. akkor tanított meg mindent, a mikor tanítványában föl volt ébredve a dolog iránti érdeklődés. De mindent úgy tanított neki, mintha teljesen ép érzékű lett volna.

Számos nagy nehézségei között egyik legnehezebb föladata volt az Isten fogalmának, létezésének és működésének megtanítása. Erre a Helén 10—11 éves korában került sor. Nehezen ment, de végre is sikerrel.

Dr. Boros György.

(Vége köv.)

Nők a jótékonytság terén.

A nagyajtai egyházközség buzgó gondnokának Incze Gábornak neje, szül. Gyenge Juliánna asszony az Urasztalára egy kenyértakarót és kehelytörlőt adományozott, összesen 5 korona értékben.

Fogadja érette hálás köszönetünket.

Nagy-Ajta, 1903. december hó.

Lőfi Ödön lelkész.

Egy hópehely magában véve is szép, a természet és Isten keze munkájának művészi tökélye, de csak akkor lesz belőle a gyöngö vetésnek biztos védője a fagy ellen, csak akkor lesz belőle könnyen síkló jó út, ha ezer meg millió hasonló társa csatlakozik hozzá és ha hiven összetartanak. A hópehelynek is van böles tanácsa. Hallgassuk meg és kövessük. s-gy.

As ifju pap. Ismerek egy ifju papot. Nem régen ment egy olyan kis faluba, hol évekig nem volt pap. Az Emberek templomkerülők lettek már. A különben értelmes népnek az ifju pap egy félév óta hirdeti az ígét. A derék szónok igen nehezen tudott boldogulni. Erős, nagy munkát végzett, s már már kezdett aggódni, hogy minden fáradsága ok nélküli. Aggodalmát kifejezte hivei előtt is többször, mert bizony ő úgy hitte, hogy gyorsan és biztosan, egy pár hét alatt azt a vallástalanná válni kezdő népet meg fogja téríteni. Nem csüggedett el, szívéhez szóló szép beszédei rendre meghódítottak sokakat. Hol eddig négy-öt férfi jelent meg az Isten házában, kezdett szaporodni s ma már zsufolásig telve van s még anynyira, hogy a templomon kívül is nagy sokaság van s ha így halad tovább is, akkor van remény, hogy ilyen unitárius ekklézia ritkíteni fogja párját. A titka a dolognak az, hogy először as asszonyokat és leányokat tudta megnyerni. A hol a nők megjelennek, onnan a férfiak sem maradnak el. Papunk elérte, hogy már az értelmesebb férfiak is nagy elismeréssel vannak iránta. Segélje Isten, hogy a mit elért az első évben, folytassa a jövőben is. Ebből én csak azt akarom kihozni, hogy ifju papjaink ne csüggedjenek, mert a buzgó kitartás sikerre vezet.

S. Zs. a Dávid Eerencz egyletnek egy buzgó nőtágja.

TARTALOM: A Dávid Ferencz Egyetről. — Japánról. Fanghné Gyujtó Izabella. — Könyveinkről. Perczelné Kozma Flóra. — Miss Sullivan. Dr. Boros György. — Nők a jótékonytság terén. —

Nyomatott Gámán J. örökösénél Kolozsvárt, Kossuth L-utca 10.